

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literarin, comercialu si economicu.

Va esî Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Locuint'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decâtu numai de la corespon-
denti regulari ai „Federatiunii“
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

Prețulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre șiese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu. . . 15 fl.

Pentru Romania:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separatu. In Loculu deschiesu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costa 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la

FEDERATIUNEA

pre semestrulu II. (iul.—dec.) 1868.

Incependu-se semestrulu II. deschidemu pre-
numeratiune la diurnalulu nostru, totu cu conditiunil',
cari se vedu in fruntea lui, si rogâmu pre p. t. dori-
torii de a avè acestu diurnalu, sê binevoiesca a grabi
cu prenumeratiunca, ca sê ne potemu orientâ de
tempuriu in privinti'a nrului esemplarielor.

Redactiunea.

Pest'a, 5/17 iuliu 1868.

(H.) Am fostu totdeun'a contr'a participârei
transilvaneniloru la agendele dietei unguresci, d'in
motivele cunoscute si sustienute de intrega natiunea
romana si repetite mai de multe ori si in colonele
acestui diurnalu; d'in motivulu, câ Transilvani'a nu
este numai una *factiune*, ca este una tiera autonoma,
invescuta cu tote drepturile de a-si ordinâ trebile
sale a casa, in diet'a sa, si nu in diet'a altei tiere;
d'in motivu, câ drepturile unei tiere nu se potu ster-
ge fără de invoirea locuitoriloru ei, decâtu numai
prin putere bruta, prin fortia; d'in motivu, câ nime
in lume nu pote negâ, câ majoritatea preponderanta
a poporatiunei acestei tiere o formeza natiunea ro-
mana, éra acést'a *nici odata* nu si-a datu invoirea, ca sê
se despuna despre sortea ei in diet'a d'in Pest'a, si
asiè, in fine, d'in motivu, câ ori cum voru suel lucru-
lu adversarii nostri, nimene in lume nu este indrep-
tatu a se jocâ dupa bunu placulu sêu cu drepturile
neprescriptibili a le natiunei romane, cu unu cuven-
tu: nimenui, dupa neci unu feliu de dreptu, nu-i stâ
in voia a despune despre sortea natiunei romane,
fâra invoirea ei. Avendu in vedere aceste motive ge-
nerali, basate pre dreptulu publicu alu Transilvaniei,
pre legi sanctionate, pre rescripte prè inalte, pre
principiele nestramutabile a le dreptulu eternei na-
ture, am cautatu de la inceputu si pana asta-di
cu nemulțimire si parere de reu la faptulu, câ tran-
silvanenii participa la agendele dietei d'in Pest'a. Na-
tiunea inca s'a espresu, la tota ocașiunea binevenita,
in acestu intielesu, nerecunoscendu si nepotendu re-
cunosce de reprezentanti ai sêi pre acei putieni indi-
vidi, cari se asiediara pre bancele dietei pestane. Ma-
nifestârile neplacerei si nemulțimirei natiunei cu
acestu faptu alu amintitoru deputati d'in Ardealu
au fostu dese, de multe ori esacerbate, inse totdeun'a
justificate. Cu tote aceste-a, desî impartesiamu de-
plinu acele manifestâri, de si dd. deputati re-
spectivi perseverara multu tempu intr'unu indife-
rentismu neesplicabilu fatia cu vocea natiunei,
— totu-si ne intrebâmu adese: câ ore este cu
potintia, ca barbati incaruntiti in lupte pentru
natiune, barbati cari posiedeau stim'a si recunoscin-
tâ intregei natiuni romane, sê pota fi atâtu de ne-
pioși câtra sine insi-si, si pentru nu scimu ce interesu
personalu momentanu sê-si sufoce simțiemintele cu-
rate si sê-si obnubileze intregulu loru trecutulu splen-
didu? Asiè ne intrebâm, si mintea si anira'a ni spu-
nea, câ asemenea lucru este cu nepotintia. Si intr'
ast'a nu ne-am insielatu, multimemita lui Dumnezeu!
Dovad'a cea mai splendida in privinti'a acést'a ni-o
dede dlu Elia *Macelariu* in siedinti'a de asta-di a die-
tei unguresci.

Semnalaramu in nr. trecutulu stadiulu, la care a
ajunsu lupt'a natiunei romane pentru vindicarea

drepturiloru ei calcate: la stadiulu de a-si vedè pre
fii sêi cei mai destinsi *intemnitati*; ici procesu de
presa, cole citatiuni la tribunalulu, si rezultatulu totu-
roru acestor'a: *temnitia*; éca unde stâmu. In ast-feliu
de impregiurâri, erâ tempulu'supremu, ca si dd. de-
putati amintiti sê se resolvesca intr'o parte. Ei se si
resolvira, de si nu toti, ce este de regretatu, inse
acei-a, la cari tieneamu mai multu, si intr'unu
modu, care ni implù anim'a de bucuria facen-
du-ne a sperâ, câ numai forte putieni nu se voru
alaturâ la acestu pasiu salutaru. Dar' sê venimu la
lucru. Siedinti'a dietale de asta-di se incepù la 9 1/2
ore. Dupa autenticarea procesulu verbalu si comu-
nicârile ordinare, presiedintele anuncia, câ d. Elia
Macelariu voiesce a interpelâ pre ministeriu.

Radicandu-se dlu Macelariu spune, câ inainte
de a face interpelarea, va sê premita câte-va obser-
vâri, si incepù una cuventare energiosa, bine ajusta-
tata si barbatesca, pre cum numai ar' potè dori o
anima romanesca. Spuse in acea cuventare totu ace'a,
ce a trebuitu si ce a potutu sê spuna. Nu esagerâmu,
candu dîcemu, câ prin dlu Macelariu a vorbitu in-
trega natiunea romana, a vorbitu Transilvani'a, spu-
nendu lumei totu ce-i apesa anim'a. Este greu a de-
scrie impresiunea, ce a facutu acea cuventare cu deo-
scibire asupr'a majoritatea guvernamentali a dietei.
Candu amintì dlu Macelariu, câ vorbindu ungure-
sce nu concede, ca cine-va sê deduca câ d'insulu s'ar'
fi lapedatu de drepturile scumpei sale natiuni, storse
unilateralmente cari inse voru viâ in eternu in pie-
ptulu intregei natiuni romane, candu, aperandu cu-
prinsulu pronunciamentulu, atacâ pretins'a lege de
uniune, candu dechiarâ câ va tienè purerea la inde-
pendinti'a dulcei sale patrie, candu spuse, câ neci nu
ti-su de lipsa ambe manile, pentru ca sê poti numerâ
pre degete pre toti acei romani, cari n'ar' consimtî
cu cuprinsulu pronunciamentulu, candu definî cu
colori viue politic'a suprematisatoria a guvernulu
nemțiescu-ungurescu, — urletulu, gesticulârile ame-
nintiatorie si furi'a deputatoru unguri fâra deose-
bire de partita, erau atâtu de infioratorie, in câtu
uitai, câ te affi intr'unu parlamentu, si te credeai
cuprinsu de nisce orde barbare, de cari ai sê te te-
mi, câ acum, ba acum au sê se — apuce. Nu pu-
tiena presintia de spiretu se poftiâ, ca dupa asemeni
intrerumperi, sê-si pota cine-va continuâ cuven-
tarea. Intr'ace'a cei ce calculara dora, câ voru potè in-
timidâ pre dlu Macelariu cu sbierature si pro-
vocarea unui sgomotu infernalu, se insielara amaru.
Dlu Macelariu li dovedì ad oculos, câ nu este omulu,
care se teme de tota tuf'a. Cu o grandetia si demni-
tate admirabile asceptâ alinarea sgomotulu si pas-
siunat'a espectorare a presiedintelui, care lu-amenin-
tîâ de repetite ori, câ-i va luâ cuventulu, si apoi si-
continuâ cuventarea. Una parte d'in cuventarea ro-
stita cu viersu sonorulu si puternicu si cu acea insufe-
tîre si siguritate, care o imprumuta convingerea de-
spre dreptatea causei ce apera cine-va, — una intre-
rumpere sgomotosa, apoi o admoniare esacerbata a
presiedintelui urmata de aplause asurditorie, — asiè
se continuara aceste-a un'a dupa alt'a, pana la in-
chiarirea cuventarei dlui Macelariu si presentarea
interpelatiunei, care intreba: a) câ are guvernulu cu-
noscintia, câ barbati natiunei romane, amintiti in nr.
tr., se persecueza d'in caus'a *pronunciamentulu*? si b.)
câ are intentiune sê faca, ca aceste persecuâri sê in-
cete? Lasâmu ca sê vorbesca mai pre largu rapor-
tulu nostru de mane, care va cuprinde intreg'a cu-
ventare a dlui Macelariu, si ne intorcemu la respun-
sulu ministeriului, datu la acést'a interpelatiune.

Indata dupa cetirea interpelatiunei, ministrulu
de justitia, B. *Horváth* sê radica si spune, câ este gat'a
a respunde numai de câtu. De asta-data dlu ministru

nu avù trebuintia de multu spiretu si elocintia rara,
pentru ca sê capteze in favorulu sêu pre auditori. Un-
guriu infuriatu respunserea cu vivate sgomotose la celu
d'antâiu cuventu alu ministrului: „câ guvernulu nu va
concede agitâri contr'a integritatei statulu, care este-
santa.“ Dlu ministru respunde mai departe „câ nu l'a
alteratu atât'a cuprinsulu pronunciamentulu, câtu
mai virtosu impregiurarea, câ dlu Macelariu *cutezâ*
(!) a esprime astu-feliu de cuvinte in dieta“; ér' apoi
voindu a aretâ, câ guvernulu procede in modu impa-
catoriu, dîse: „câ dovada pentru acést'a este, câ a
sufertu in functiuni atari individi (aludendu la dlu
Macelariu)“, si inchiaria eschiamandu „câ astfeliu de
atacare a integritatei statulu este identica cu ataca-
carea cu arm'a“! Dlu Macelariu dechiarâ, câ se va
pronunciâ in privinti'a respunsulu capetatu, éra cu
privire la insultatori'a dechiarare a ministrului „câ
a suferitu, in functiuni“ se radică unu june si ageru
anteluptatoriu, dlu Alesandru *Mocioni*, si-i observâ cu
demnitate, câ drepturile natiunei romane nu consistu
in a avè cutari functiunari d'in gratia unguresca, ci
intru asigurarea esistintiei politice a natiunii romane.

D'in acestu respunsu alu ministrului *Horváth*,
vedemu, câ dupa intieptiunea loru de statu, dupa
conceptele loru juridice si politice, una miscare legale
opositionale, iertata in tote staturile constitutionali,
una pretinsiune justa, nu insemna neci mai multu
neci mai putienu, de câtu o „atacare cu arm'a“ a in-
tegritatei statulu si a legiloru. Ér' apoi câ ce este
acést'a integritate si ce feliu de legi se intielegu, in
privinti'a ast'a, nimene nu va mai stâ pre cugete.
„Uniunea Transilvaniei cu Ungari'a si legile d'in
1848 suntu sante“, éra apoi a documentâ nelegalita-
tea si nedreptatea acestor'a este „atacare armata“; éca
in cuvinte putiene pusetiunea nostra. Intr'ace'a dora
numai nu s'a nascutu celu d'antâiu conceptu de dre-
ptu si de dreptate in capu ungurescu, pentru ca nu-
mai acest'a sê aiba trecere in tota lumea? Dora nu-
mai nu este depositulu tuturor drepturiloru in mana
unguresca, pentru ca sê imparta d'in ele numai d'in
gratia si altoru popore si natiuni? Respingemu ori
ce gratia si pretendemu dreptulu nostru intregu.
Natiunea romana cunosce drepturile sale si preste
sfer'a legiloru n'a trecutulu nici odata. Remane ca dlu
Macelariu, si consortii sêi, subscriitorii interpelatiunei
dnii *Tulbasiu*, *Tincu*, *Mateiu Popu* si cei alalti, cari
n'au subscrisu, inse potu sê urmeze acést'a cale, sê
dee unu respunsu totu atâtu de barbatescu si reso-
lutu, pre câtu a fostu cuventarea de adi, si apoi pre
calea acést'a, neci unu romanu nu mai are a se teme,
câ drept'a nostra causa nu va triumfâ. Innainte! cu
totii, si binecuventârile ceriului si a le posteritâtii
suntu asecurate pentru toti, cari si-au implenitu mis-
siunea cu demnitate. Sê ni insemnâmu cu totii, câ
fâra sacrificie nimic'a nu se pote, éra prin unirea po-
teriloru, sacrificiele devinu mai secure. Dumnezeu
cu noi si cu sant'a nostra causa!

Dieta Ungariei.

Siedinti'a casei deputatoru d'in 15 iuliu.

Presiedinte Somssich; notariu: Bujanovitsk; mi-
nistri: Eötvös, Lónyai, Gorove.

La ordinea dîlei e continuarea desbaterei despre
incasarea si repartirea dârei.

Várady dîce, câ responsabilitatea guvernulu
numai atunci va prinde radecine, daca se va estinde
si asupra jurisdictiuniloru. Proieptulu de fatia nu
satisface acestei recerintie, pentru câ dâ oficielor fi-
nantiarie dreptulu, sê delature jurisdictiunile, si sê
dispuna cu ele dupa bunulu loru placu. Reulu ace-
st'a lu-emendeza modificatiunile lui Tisza, si d'in acé-
sta causa voteza pentru ele.

In asemenea modu se dechiarâ Kiss, si Ha-
lász.

Iusth, ca oficiant, se întielege de sine, că partinesce proieptulu regimului.

Simonyi se mira, că după ce trei membri opusetionali au atacat proieptulu regimului, atunci se scola unu oficiant, sê lu-apere, in locu ca însu-si ministrulu sê dee deslucirile necesarie (Sgomotu). Deca comitatulu se opune regimului, atunci acest'a i-tramete pre capu unu comisariu guvernialu, si e respunditoriu pentru faptele sale. Alcum Simonyi nu consentiesce pre deplinu, nici cu modificatiunile lui Tisza, ci le acceptea ca baza pentru desbatere.

Tóth afla, că e lucru naturalu, ca comitatele sê fia responsabile pentru întrelasările lor, că-ci altcum respunsabilitatea ministeriului e ilusoria; partinesce proieptulu regimului.

Berzenczy crede, că lui Tóth nu-i place, sê voteze pentru legea municipala, dar' nici nu va fi de lipsa, deca acêstu obiectu sê trateza numai éca asiè, treca duca-se. Proieptulu regimului e scrisu magiarése, dar cuprinsulu lui e nemtiescu, pentru că nu face nici o schimbare in cele de pana acum.

Misiciu doresce, ca cestiunea autonomiei comitatelor sê se trateze la tempulu sêu, inse sê nu i-se prejudece prin despusetiuni prealabile; partinesce modificatiunile lui Tisza. — Bonis inca se dechiara pentru Tisza.

S. Popu apera proieptulu regimului.

Szilady aru voi sê se faca modificatiuni stilistice, pentru că proieptulu e scrisu intr'o limba, ca candu l'aru fi redactatu concipisti d'in Czaslau.

Se primescu apoi paragrafi 73—80 cu putiene modificatiuni. — La §-ulu 81 se face unu amendamentu, care se va tipari si pertratã mai târdu. — Siedinti'a se inchiaia.

Siedinti'a casei deputatiloru d'in 16 iuliu.

Personalulu presiedialu e totu celu de eri, se autentica protocolulu, si se cetescu scrisorile incurse; intre aceste-a se afla una petitiune a comunei Mehal'a de langa Timisor'a, pentru complanarea diferintiilor, ce s'au escatu d'in despartirea ierarcica a romaniloru, de serbi.

Se continua desbaterea de eri

Secretariulu de statu Szilady face panegiriculu liberalismului ministeriului actualu

Lónyay dechiara, că ministeriulu nu pote primi asupra-si respunsabilitatea pentru gresielele comitatelor. In proieptulu primului ministeriu magiaru d'in 1848 (vivate d'in steng'a, siuerâri in drept'a) se afla unu §-u, care dispune, că ministrulu de finantie pote suspinde d'in oficiu pre acei oficianti, cari nu esecuteza ordinatiunile lui (vivate in drept'a.)

Ivánka nu afla reforme radicale, ci numai dispusetiuni singurale, cari se finescu cu aceea, că remane cum a fostu; asiè d. e. cu cestiunea cuotei. Ministeriulu a uitatu, că are de a face cu banc'a nationala, că trebe sê solvesca administrarea cametelor detoriilor de statu, si ce se intempla, deca cei d'in colo de Lait'a voru reduce cametele acestoru detorie; ministeriulu a uitatu sê notifice Europei restituierea statului magiaru, sê asigure magiariloru influinti'a asupra politicei esterne. Ivánka vre sê scia, care, a represintatu regimulu? Tóth sêu Slavay? Amendou se afla in acela-si ministeriu, dar fia-care dice alt'a. Partinesce modificatiunile lui Tisza.

Se facu câte-va observatiuni personale, apoi iea cuventulu Borlae; cuventarea lui o vomu reproduce in nr. viitoriu.

Deák si-intrepune tota elocinti'a pentru proieptulu regimului.

Se propune inchiaierea siedintiei, unii pleca intr'o parte, alti intr' alt'a, alti éra-si facu larma, intr'aceea se scola Patay cu cuvintele: Me rogu sê fiti cu discretiune (Sgomotu mare)! Inzedaru urlati, eu nu abdfcu de cuventu, remanu pana asta sera si voui vorbi. Punctum! (Tumuldu igrozitoriu.) Patay si-schimba propusulu si sbiera. Ce vreti cu noi in tota dîu'a de la 10—2 ore, intr'o caldura de 28 graduri, pre mine nu me pote silî nime sê remanu aici, eu nici nu remanu (si-iea peleri'a si pleca. Risu, aplause, tumultu). Presiedintele cu mare nevoia dâ deputatiloru sê pricepa, că inchiaia siedinti'a.

S. Coron'a Ungariei e d'in ereditate romana.

(A se vedè nr. Fed. 61, 62, 63, 67, 68, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99 si 100.)

A remasu inse si pana asta-di suveniru pretiosu pentru tiera d'in tempulu Arpadiloru, întielegemu S. corona a tier'ei, care ilustrata putieniu, inca va aruncã multa lumina caracteristica a supr'a trecutului:

Sant'a corona a Ungariei e constituita d'in doue pârti esentiale; un'a orientala, si cecalalta occidentala si cu acêst'a e dîsu totulu, Ungari'a a fluctuat in resaritu si apusu.

Partea orientala inferioara, formã coron'a propria; éra partea latina ori superioara, s'a acomodat in virfu ore candu mai târdu; tempulu nu se scie, se conchide inse, cum că asiè ce-va se va

fi intemplatu sub dinastiele miste, pre candu scapatasera bizantini cu influinti'a lor; pre candu totu ce éra orientalu, éra odiosu pana la sufletu (Vedi persecutiunea besericei orientale in Ungari'a sub regii Anjoueni). — Sê vedemu deja ambele pârti mai de aproape.

Coron'a orientala bizantina incinge fruntea capului, ca unu inel rotundu in o largime de 20—21. centimetre. Acesta brîu, in partea anteriora cuprinde in sine ca de ornamentu siepte arcoli pomposi, intre cari se peronda siepte forme felurite de santi, precum urmeza, in midilocu ori mai bine in frunte:

Unu safriu mareiu in form'a inimei, de a supr'a carui-a se radica unu campu, la vedere ca si unu scutu, ornatu cu imaginea diamantuita a Salvatoriului bine cuventandu, care aretatoriulu dreptei si-lu radica spre ceriu, si cu sting'a cuprinde S. evangeliu. Capulu e impresuratu de nimbulu marirei, cu semuce cunoscute la orientali: I. C. X. C., adeca *Ιησους Χριστος*, Jesu Cristu; de adrept'a Salvatoriului se observeza:

1) Arciangelulu Mihailu cu inscriptiunea scurtata 'O A. P. M. adeca arcangelulu Mihailu; in sting'a 2) alter ego, arcievangeliulu Gavrilu, cu inscriptiunea: 'O. AP. ΓΑΒΡΙΗΛ, adeca arcangelulu Gavrilu; acum éra-si spre drept'a 3) S. martiru Giorgiu cu scrierea; 'O ΓΕΩΡΓΙΟΣ, 4) S. Dimitriu martirulu cu scrierea 'O ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, 5) S. Damianu, 'O ΔΑΜΙΑΝΟΣ, 6) S. Cosma 'O ΚΟΣΜΑC. Tote inscrierile aceste-a eline, suntu insemnate in tabul'a de aur, cu litere negre menuntiele.

In partea d'in deretru a coronei se infatîsiadia personele urmatorie: a) imperatulu Mihailu Duca, cu pompa aseminea Salvatoriului d'in fatia, de câtu d'in umilintia, cu ce-va in pusetiune mai inferioara cu inscrierea: M. I. ΕΝΧΩΜΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥC. nu se vede ΡΩΜΑΙΝ' O ΔC K;

adeca Mihailu Duca, credintiosulu in Cristu imperatulu Romaniloru; — literele sunt in fatia visonului, — b) la drept'a imperatului Michailu e Constantinu Porfirogenitulu cu inscrierea: ΚΩΝΒΑΣΙΛΕΥC ΡΩΜΑΙΩΝ' O ΠΟΡΦΥΡΕΝΝΗΤΟΣ adeca: Constantinu Porfirogenitulu, imperatulu Romaniloru, adeca fiulu (Constantinu), ori fratele (Constantinu) imperatoriului, ambii incoronati, c) de a stang'a tronului se infatîsia principele Geisa, cu inscrierea ΓΕΩΒΙΤΖ Δ-Ο ΠΙCΤΟΣ ΚΡΑΑΗC ΤΟΥΡΚΛΑC adeca: Geisa dreptu credintiosulu Kralu alu Turciei (la scriitorii bizantini ungurii se numescu turci, si asiè Ungari'a, Turci'a).

Partea latina ori superioara, aplicata ore-cand u mai târdu in virfulu coronei proprie, ni se represinta la scriitoriu Paur in modulu urmatoriu:

a) Salvatoriulu siedindu intre doi arbori, in drept'a soarel, de a stang'a lun'a.

b) Acum urmeza imaginile apostoliloru, cu inscriptiune latina precum: 1) SCS. IOHS. adeca s. Ioane 2) (B) ARTHOLO, Bartolomeu, 3) SCS. PETRUS, s. Petru cu chiaile; SCS. ANDRÉAS. s. Andreea; 5) SCS. PAULUS s. Paulu cu carte; 6) SCS. PHILIPPUS, s. Filipu; 7) SCS. IACOBUS, s. Iacobu cu cruce, si carte 8) SCS. LTHOMAS (sminta L pentru T) s. Tom'a. Ceialalti apostoli, si literelu, cari nu se potu observã, dice Paur, sê fia acoperite prin coron'a bizantina. Atãtu de frumseti'a si marimea petreloru pretiose, pre câtu cu unu cuventu artea in delinierea formelor si a literelor esprese pre coron'a bizantina, dovedesce evidinte, cu câtu a fostu in cultura mai nainte orientulu pre atunci, fatia cu apusulu decadiutu.

Am pusu de asiè in vedere pârtile integrante ale S. corone a tier'ei; o corona, si totu-si doue corone;

La coron'a orientala i dâmu usioru de stapani, si-i gasimu si splicatiunea in paginile istoriei; lucru pre naturalu, atunci cându asiè dicendu ea insa-si vorbesce.

Mihailu Duca, imperatoriu de la orientu, (de la anulu 1041—1078) luându in nume de bine simpatiele ardeleniloru spre orientalismu, si mai inadinsu portarea crutiatoria a principelui lor Geisa, fatia cu captivii bisantini cuprinsu in cetatea Singidunului, la recomandatiunea prefepului Nicet'a, i-a trimisu corona si alte donuri, deobligandulu astfelu si mai strinsu, pentru renoirea vechiloru relatiuni amicale, a le Ungariei cu Bisantiulu, lancedite multu, sub guvernulu lui Stefanu I. influintiatu de apuseni, si cum că acêsta corona s'a donatu lui Geiza, e lucru afara de indoicla; nainte de tote e evidinte chiaru d'in esteriorulu coronei, unde principele se infatîsia spre stang'a imperatului darutoriu; timpulu inca e acelu-a-si, si documintele inistorice convinu.

D'in impregiurarea, cum că imperatoriu Mihailu, nu a onoratu pre Solomanu regele Ungariei cu solia si donuri (corona cu tote clenodiele), ci numai pre Geiz'a, principele Transilvaniei (vedi la Thurotiu. Part. II. c. 50.) Interea imperator Gracorum audita liberalitate ducis (Transilvaniae) Geizae, misit ad eum nuntios, ad firmandam pacem et amicitiam — mai la vale. — Ad regem autem Salamonem, nequaquam misit rex gracorum unde et rex Salamon

super Geizam ducem invidiae facibus, magis, ac magis exarsit.) ma a tractatu cu elu si pentru pace si amicitia, — mi place a conchide, cum că Transilvania a fostu tiera autonoma chiaru si sub regi arpadici, — la d'in contr'a solia cu donurile imperatesci, aveau locu numai la curtea regesca a lui Solomon d'in Ungari'a.

Geiz'a mai târdu alesu fiindu de rege, (de la 1074—1077.) Coron'a lui orientala se fece pentru timpuri venitorie depositu sacru alu tier'ei, pana in dîua de asta-di; Cutari regi inse apostolici, cu timpu au aplicatu in virvulu ei asiè numit'a coron'a latina, ilustrata mai sus, si crucea, cari se fi fostu inse regii aceia, ori in ce timpu, nime nu scie, de ni iertatu inse a conchide, noi pre adaugatorii S. corone a tier'ei, i-am numech d'in dinastiele mestecate, cu atãtu mai vederate si suntu inse motivele, cari i-au inpulpatu la asiè ce-va, adeca o corona stravechia a tier'ei, a o amplifitã cu alta, numai si numai pentru confesiionalismu.

Totu la timpii acestia se potu reduce si celelalte insemne apertininte de coronatiune, precum:

a) Paliulu regale, (palludamentum vel pallium regale).

b) Scepturulu regale, ori mai bine buzduganulu.

c) Mêrulu tier'ei, de asupra cu cruce dupla patriarcale.

d) Sabi'a dreapta;

e) crucea, a supr'a carei-a jurau regii, si se numese si „pacificale“

f) sandalele; si in urma

g) lancea.

Tote acestea insemne impreuna cu coron'a au trecut prestu mai multe fatalitãti, dupa cum a fostu agitata tier'a, de câtu mai repetîmu, nici coron'a, nici clenodiele însirate, cu tote că se numescu a lui S. Stefanu, nu suntu a le lui, coron'a e mai târdu cu optu decenie, feluritele insemne inca si mai târdu, care cu doi, care cu mai multi seculi, — crucea inse e mai vechia d'in dilele arpadiloru.

Cum că tier'a a avutu si mai vechia corona de câtu a lui Michailu Duca, nu e nici o indoicla, pre cum a fostu coron'a lui Silvestru alu II-lea trãmies S. Stefanu la anulu 1000. (Imperatoris praedicti — i. e. Ottonis III. i. e. — gratia et hortatu gener Henrici ducis Bavarorum Vajk in regno suo episcopales cathedras faciens, coronam, et benedictionem (a Sylvestro) — accepit. Vedi mai pe largu scriitoriu contimpuranu Dithmar, episcopu de Merseburgu, (Annalium Lib. IV.) inse, ce sê se fia intimplatu cu acêsta corona, ori sê fia acêsta coron'a latina, d'in virvulu coronei proprie, nu se pote adeverî.

Despre sinode, cu privire la Romanii gr. catolici.

VI.

„Cu poteri unite! Simbol. imper. Franc. Ios. I.

Spre incoronarea opului, ne aruncaramu in cele precedinti întrebarea: cumcã in urm'a urmeloru, ce dorimu si voimu noi Romanii gr. catolici? Voimu noi sinode mestecate? Si éra-si: voimu noi mai antãu sinode diecesane si dupa aceea sinodu provincialu, ori d'in contr'a? — Deca cutezaramu a propune, ca consecintie acumu respicatele cestiuni practice, si deca ne-incumetãmu prin aceste a respunde la ele: asta o facemu numai in credinti'a, că precumu convingerile nostre manifestate si depuse in acêst'a cununa de artici, onoratulu publicu cititoriu le-va fi aflatu întemeiate pre adeveru, asià nu alt-feliu si modestele nostre parerei, ce vomu a ni-le descoperi in cele urmatorie, se voru telni asisiderea cu opiniunea unanimã a maioritãtei precumpentorie, de nu a totalitãtei barbatiloru nostri competinti.

Sinode mestecate sêu nemestecate?

Noi ne magulimu a fi demustratu, des't pre scurtu dara de ajunsu, că precum nici sinodele si fururile protopopesci si parochiane, asià nici participarea laiciloru la sinode, sêu cu altu cuventu sinodele mestecate, nu sunt nicedecumu ce-va lucru ne'ndatinatu in beseric'a catolica si strainu de disciplin'a ei; si cumcã, deca acele, ori asemenea institutiuni d'in intemplantu se mai gasescu si altu unde-va: apoi acele asiediaminte sunt cu multu mai vechi in beseric'a crestina catolica, ba originea si leganulu lor se pote documenta numai in beseric'a catolica, mai alesu cea apusana. De alta parte noi n'amû lipitu a indegetã si aceea, cumcã usulu de adi in beseric'a catolica restringe numirea de sinodu la adunãrile constituite d'in capeteniele besericesci si tîenute cu preeminintia in trebile credintiei si ale moralei. Si acêst'a o fecemu cu desclinire d'in acelu temeiu, pentru că nu ne éra necunoscuta obiectiunea, cu carea le-place unor'a a sta inainte, dîcundu cu cei be-trani: că numele de multe ori strica lucrulu (nomen inficit rem.) E bine! deca e pana intr' atãt'a, apoi noi nu stãmu nici pre unu minutu la indoicla, ci fara tema de contradicere d'in, vre-o parte sêu d'in alt'a dechiarãmu, cumcã noi jefimû bucorosi numele, numai lucrulu sê-lu avemu.

Si într'adeveru, în vejurile trecute pre îns'a-si beseric'a catolica asià de pucinu scrupuloasă o aflăm în privința acésta, câtu pentru sinodele besericesci monumentele istorice eclesiastice ne-au pastratu o multime de alte numiri, precumu: numirea de concilie, convente, congregatiuni, convente sinodali, capitule scl. (concilia, conventus, congregaciones, conventus synodales, capitula.) Éra dorintiele si pretinsuniile laicilor nostri sunt în acestu respectu asià de modeste si cumpetate, câtu ei necum sê se tiena mortisii de numele „sinodu”, ci d'in contra noi audîramu mai asta primavera cu urechile, cumu unu barbatu de alu nostru de frunte, totoruru Romaniloru preaveratu, dechiarâ: precumca lumenii nostri nice macaru în mesur'a prin noi mai ante croita, sêu mai bine indegetata, nu voru a se imbuldî, sê se mestece în afacerile besericeci nostre, numai deca aru fi fericitî sê-le veda odata pre acele prin singur'a preotîme radicate d'in decainți'a si ruin'a, întru carea jacu asta-di; vedîramu cu ochiî, cumu totu acelu preastimatu publicistu si literatoru, în numărulu 29 alu „Gaz. Trans.” orecumu-si reinnoesce dechiararea, svatuindu: câ „mirenii sê nu se ambiie nicidecumu la sinode, sê nu incete inse a provocâ mereu pre clerici, câ ei sê restaure sinodele întru întiesulu canoneloru.” Astfelu se dechiarâ lumenii nostri. Noi inse ne luâm libertate a propune facia cu atari dechiaratiuni totoruru spre seriosa meditatie urmatori'a întrebare: ore jace într'adeveru în interesulu besericeci nostre, ca lumenii sê se eschida si de la cea mai mica impartasire la afacerile besericeci nostre scolare, fundatiunali si administratiunali? Sêu câ dora spiritulu domnitoriu alu tempului, mai vertosu pretinde în modu imperativu: ca d'insii prin acésta si asemeni legature sê se lege de s'ar potè câtu mai strinsu de beserica; ca alipirea loru câtra acésta estmodu sê se întaresca; si ca în acestu tipu si participarea loru mai activa la vietî'a interna a besericeci, la vietî'a ce purcede si se nutresce d'in putîlu celu nesecatu alu gratiici domnedicesci, sê castige noue motive si impulsuri, si asià sê sporesca spre fericirea si bucurî'a comuna?! —

Esemplele-su atragorie. Atentiunea nostra în respectulu întrebarei de sub disputa inca nu se pote sê nu o traga asupr'a-si desclinitu doue confesiuni religioase d'in patria: un'a necatolica în Ardelu, alt'a gr. orientala în Banatu. La cea de antâiu vedemu mai pre fiacare anu în acéla-si tempu tienendu-se o s d u n a r e c o m u n a, d'in laici si pastori sufletesci, éra dupa dimiterea laiciloru unu s i n o d u c o m u n u d'in singur'a preotîme; la cea d'in urma totu asemenea celebrandu-se unu c o n g r e s u si unu s i n o d u. Ci ca sê nu ni-se impute d'in vreo parte asta provocare nenocinte si ast'a abateri scurta de la obieptu, ne-aperâm — fâra ca, dupa demonstrârile istorice de mai susu, sê ni-o pota luâ acésta cine-va în nume reu — cu santulu Iustinu martirulu, carele filosofiloru pagani, la cari inca se afla nescari urme debile de unele adevăruri sublime ale crestinismului, le-opuse sentintî'a: „Nu tienemu noi parerile altor'a; ci toti ei, imitandu-le ale nostre, graescu. Deci tote câte se afla la altiî escelinte dîse (noi adaugemu: si intogmite), acelea ale nostre sunt.“ („Non ergo eadem nos ac alii opinamur; sed nostra omnes imitati edisserunt. Quecunq; igitur apud alios omnes praeclare dicta, ea nostra sunt.“ Apolog. I. n. 68; Apolog. II. n. 13.)

Dîca-se dreptu aceea si la noi adunarea preotîmei si a fruntasiloru nostri lumeni, tienenda în trebile cele materiali si temporali ale besericeci romane unite, sinodu, ori numesca-se congressu, ori chiamo-se conferintia, ori botodie-se congregatiune, ori altcumu: în cele d'in urma totu un'a. Numai câtu noi éra si éra repetîmu, câ dupa convingerea nostra individuala asta-di, candu în tote societâtile si intrunirile, realizate spre ce-va scopu câtu de neusemnatu, resuna pre ora si minutu devis'a „cu poteri unite;“ asta-di, sub constelatiunea atâtu de schimbatiosa a evinimenteloru lumei civilizate, forte cu anevoia sêu dora pana e lumea nu vomu sê ajungemu a vedè in florirea dorita a besericeci nostre, deca cele doue pârti constitutive ale besericeci, deca cei doi factori ai ei, preotii si laicii, nu si-voru tînde spre comunulu scopu santu, spre comun'a tîenta sublime cu sinceritate man'a fratiesca; câ-ci în eternu e adevêratu ceea ce canta preafumosu poetulu Moldovei, V. Alesandri, ca

Unde-e unulu, nu-e potere

La necasu si la dorere:

Unde-su doi, poterea cresce! . . .

Se mergemu mai departe.

Voimu noi mai antâiu sinode diecesane si dupa acésta sinodu provincialu, ori d'in contra? —

Noi scimu forte bine, câ datin'a de adî în beserica romano-catolica poftesce celebrarea conciliiloru metropolitane inaintea celoru episcopesci; scimu si aceea, câ nuntiatu apostolica d'in Vien'at într'unu rescriptu alu sêu, d'in 16 aprilu 1861 nru. 2171, în convîrsuire cu Benedictu XIV. (De syn. od. dioec. lib. I. cap. 6.) respunde: „cumcâ, deorace sinodulu diecesanu e o institutiune particulara a besericeci

latine, éra beseric'a resaritena s'a indatinatu a convocâ concilie provinciali: ar' fi cu multu mai cu s u a t u, a tîend inainte de celu diecesanu, sinodu provincialu.“ (Cum synodus dioeclesana peculiare institutum sit ecclesiae Latinae, orientalis vero provincialia convocare consuevit: liquido patet, longe consultius esse dioeclesanae provinciam premittere.) Macaru câ noi socotimu, cumcâ chiaru asià de bine s'ar potè dîce, câ si adi celu pucinu unele sinode episcopesci se tienu inaintea celoru metropolitane, fiindu câ în întiesulu canoneloru actuali, ceea trebuescu convocate în fiacare anu, pre candu cestei numai la trei ani odata; prin urmare e preste potintia, ca în sinodele diecesane mai desu celebrate sê nu se descopere multe rele, sê nu se aduca pre tapetu multe întrebatiuni, pentru ale caroru sterpire si respectivu deslegare, sinodulu episcopescu luandu astfelu iniciativ'a sê poftesca legi si normative de la sinodulu provincialu fitoriu. Apoi ce va sê insemne ast'a alta-acea, decâtu dupa parerea nostra chiaru prevenirea sinodului metropolitanu prin sinodulu diecesanu?

Dara preste tote aceste conchiamarea sinodeloru diecesane mai inainte de cele provinciali, nu ar' fi si nu e vreunu lucru nou, ne mai audîtu si ne mai cunoscutu în beserica catolica. — Se apelâm ore spre proptirea si demonstrarea asertiunii nostre éra-si la istoria? Sê ne mai luâm ore voia de a osteni de nou pre onoratul cititoriu cu propunerea si însîrarea unei cete de documinte, cari se propunme dîsa nostra? Câ-ci poteream dupa Hardouin (tom. V. pag. 115). Sirmond. (tom. III. oper. pag. 81), Baluzius (tom. I. Capitul. reg. Francor. pag. 657—662), Harzheim (tom. II. Concil. German. pag. 42.) si altiî, ne-numerate de aceste aduce inainte d'in acele tempuri, întru cari natiunca germana figurâ de cea de antâiu a crestinatâtii. Fia destulu a provocâ asta-data numai la desu amintitul Binterim, membru academiici catolice sêu alu Curtiloru în Rom'a (academia Quiritum), — carele în multu laudat'a si citat'a sa carte (Prag. Gesch. der deutch. Concil. tom. I. pag. 114) în privința modului tienerei sinodeloru natiunali, provinciali si diecesane în imperiulu romanu d'in evulu midilociu pre urm'a monumenteloru istorice, statorese urmatoriile principie: „1) Episcopiloru — dîce — li-se aretà (în epistolele regesci convocatorie) tempulu si locul fitoriei adunâri sinodale; 2) li-se demandâ, sê-si convoce mai antâiu parochiî la unu conciliu diecesanu, pentru ca de la d'insii sê afle starea besericeiloru si a comunciloru, precumu si aceea, câ în ce chipu aru fi a se face îndreptârile de lipsa; 3) episcopulu mai trebuiâ inainte de conciliu sê caletoresca si sê tiena visitatiune prin întrega dieces'a, spre a cercâ si scriici despre vietî'a si tipulu invetiarei sêu predicarei preotiloru; pre urma 4) cu epistol'a convocatoria dimpreuna li-se impartasiau episcopiloru în scrisu punctele, despre cari erâ sê se pertracte în conciliu.“ — Asià Binterim d'in cuventu în cuventu.

Departa sê fia, ca noi sê voimu prin tote aceste a trage macaru câtu-si de putînu la indoela lips'a cea neapêrata, ce o avem noi Romanii gr. catolici si de concilie metropolitane. A vrè a negâ acésta n'ar insemnâ nici mai multu nici mai putînu, de câtu a nu dorî, ca besericele si eparchiele nostre gr. catolice sê le vedemu odata organizate, dupa acele-si legi uniforme si pre aceea-si basa comuna; decâtu a nu vrè, ca provinci'a nostra metropolitana sê formeze întru adevêru, unu corpu organicu; si în urma a nu oftâ, ca, dupa dîcal'a romanescă, estmodu în noi, toti fiii credintiosi ai besericeci romane unite, o anima si unu sufletu sê bata. Cine doresce sinceru, ca noi Romanii uniti sê scapâm odata de nesiguranti'a si nestabilitatea, întru carea ne aflâm în privința drepturiloru si a totoruru trebiloru nostre besericesci, si întru carea mai câ neasemenâm giuruletiului, sêu steagului de ventu; cine vrc aievea si cu deadinsulu, ca sê ne mantiuimu odata de acea invaluiela, de carea cuprinsi multi în multe locuri nici nu mai sciu, câ de ce legi si canone an sê se tiena în afacerile nostre besericesci, si câ ce este dreptu si obligatoriu în beserica nostra si ce nu, éra acestu adevêru facticu, sperâm, câ pre nimene nu-lu va vatemâ; cine le accepta tote aceste cu doru si sete: acéla necumu sê fia incontr'a, dar nu pote decâtu sê lucre dupa potintia d'in respoteri, pentru convocarea câtu mai în prîpa a unui sinodu provincialu, carele aducundu nesce legi, ori, cum s'aru dîce, normative sêu regulative sêu canone fundamentali pentru întreg'a provincia besericesca a Albei-Iulie, si staruindu pentru recunosceră acelor'a si d'in partea statului, sê ne libereze de starea presinte anormala, necomoda si tare daunatiosa, în care stare fatia cu tote lucrurile besericeci nostre romanesci gr. catolice, ne legânâm asià dîcundu ca frundi'a pre apa si ne invertimu dupa tote venturile.

Inse apoi aceea totu insulu ne-va concede, câ atinsele normative ori regulative fundamentali, numai atunci voru sê fia într'adeveru nimerite si salutarie, dupa cumu oftâm, deca ele se voru face si intogmi cu neprecurmata privire la lipsele si impregiurârile actuali ale dieceselor nostre si a le diferiteloru tic-

nuturi ale acestor'a. Ci cumu si deunde sê se cunosca acele lipse si giurstâri cumu se cuvîne, si, asià dîcundu, d'in radecin loru, nu amu sci altu modru si midilocu mai acomodatu, ca celebrarea sinodeloru diecesane; mai alesu, câ visitatiune canonica în cele mai multe pârti ale eparchieilor nostre nici de diecenie nu s'a tîenutu. Sinodele episcopesci aru fi dara de astadata, pentru necesitatea urgiute, cea mai buna si mai generala visitatiune.

Altmintea în fine mai recuetandu odata la întrebârile, ce le puseramu la inceputulu acestui articlu, ne vine si preste voia în minte cunoscut'a disa a famosului beliduce Montecuculi, carele precumu spunu, întrebatu fiindu despre cele trei recerintie de capetonia, prin cari ar cugeta câ va fi în stare se franga poterea otomana si se triumfe în modu decidietoriu asupr'a ei, respunde: Mi trebuescu antâiu bani; a dou'a: bani; si a trei'a: bani.“ Astfelu si noue la cestiunile: câ, ce dorimu noi Romanii gr. catolici? Dorimu noi ore sinode mestecate ori nemestecate? Si éra si: dorimu noi sinode episcopesci mai antâiu si apoi metropolitane, ori d'in contra? La tote si dupa tote aceste ne vine sê respundemu ca Montecuculi, câ dorimu antâiu: sinodu; a dou'a: sinodu; si a trei'a éra si: sinodu; — fia oricum, numai sê lu-vedemu odata adunatu.

Dr. G. S.

Câile ferate noue, în atingere cu Romanii.

Adi, în ajunulu cladirei linieloru noue a le drumurilor ferate. incuviintiate, ori unele numai proiectate, prin diet'a Ungariei si camera Romaniei, cei binesimtitori, cari porta ranele natiunii, infipte în animele loru ca sagetele cele ucidietorie, cari nu le poti departâ fâra periclu de morte, — cari nu au dîle bune si lenisce, de candu ni merge éra-si mai spre reu, au conceputu o noua sperantia a salutei natiunale. Si cum sê nu, bune Domne! omulu sê sbore cu aripe de focu, sê vibreze cu fulgeru cerescu, si apoi totu sê mai remana sclavu, si întunecat? nu e cu potintia! Calea ferata, cu schintea electrica — dîce unu barbatu mare — desrobece poporele, cu ea este imbinata lumin'a, bunastarea, progresulu, si asià libertatea. A sunatu deci si or'a a unspredecea si pentru romani, sê nu mai dormimu dara, ca nu cum-va sê ne tredîmu morti.

Acestea consideratiuni, ne indemna a ilustra pucintelu, nouele linee ferate, ce voru sê se cladesca, celu multu în trei ani, si inca pentru mai mare evidintia, în imbinatiune cu câile Romaniei libere; si cu reflexiune deosebita la comunitâtile romane interesate mai de aproape.

a) Incepemu cu Transtibiscan'a, anume cu lini'a resaritena m-noptiena, intinsa dela Dobritienu pana la Sighetulu Marmatiei.

Celu ce scie, ce insemna pane, sare, vinu si focu în cas'a omului seracu, numai acéla va fi sciindu, ce ascunde lini'a numita pentru venituriulu Transtibiscane.

Bihoreni si Satumareni atinsi d'in cursulu Eriului au pane ca spum'a si vinu ca laptele; éra marmatiunii locuescu între munti de sare, si codri de paduri; apoi sê vedi batai'a lui Ddieu, toti se topescu în unsorea loru, — neavendu mai mare parte a antempuriloru modru de comunicatiune — ca si omulu celu grasu, care nu ti-e bunu nici de ruga, nici de fuga. Unu tîrgu de vera în Carci m. — vremu sê dîcemu unu tîrgu de preda, 1—2—3—4 fl. cubululu de ovesu, secara si grâu s. c. l. în proportiune; monopolisatu de jidovii banosi speculanti d'in locu si de prin Marmati'a si Galiti'a, si suntemu justificati cu dorerea la sufletu, mai alesu candu pentru ploile ori brumele reci de tomn'a, nu se coce nici malaiulu locuitoriloru munteni d'in tier'a Oasiului, Bai'a mare, si ai întregului Maramuresiu cu Verchavin'a. Lucratorii bâiloru întunecose, si a muntiloru adenci, manca sermani „malaiu mucedu“ ori cumpera de la jidani cu 4. pretiuri, ca în tîrgulu de Cârâi. etc.; éra apoi celu ce s'ar' mai stemperâ si cu pucinu vinu bunu, sê incalece în capu de tomn'a, de la Sighetu si Bai'a mare, pana la Székelyhid si Diosigu; de tutu celu bunu nici sê mai amintimu.

Comunele opidane, si satesci mai momentose, si interesate mai de aproape prin lini'a noua ferata: Dobritienu, Carei, Satu mare, Vinariu (Nagy-szóllós) si Sighetu, suntu urmatoriile:

Dobritienu — Mihaiufalâu, Vasiadu-Audridu si apoi în ordine tote comunele d'in drept'a si stang'a drumului de tiera, pana în Carâi; (lini'a va curge cu ce-va mai josu spre drept'a, statiunea la Carâi va cadè éra-si în drept'a spre Tiriâmu; acum potu sê planga în desiertu romanii d'in comunele respective, cari si-au dilapidatu mostele, mai alesu svabiloru si jidoviloru nesatiiosi; de la Carâi va naintâ oblu la Mofinulu m., de aici între Terebesci Dobu, Jidani, pana la statiunea d'in stang'a Satumarelui.

De la Satumare, în locu sê se intînda spre Chioaru, Bai'a m. ori tier'a Oasiului, regiuni locuite de romani, si-ica dreptiune m-noptiena spre Ugoci'a pana la Tekehaza si Nagy-Szóllós, atingendu în ca-

le, ori in apropiare pre romanii Ugocei Batarcieni, Tarneni a Turtului (redicatu pre siepte colnici ca Rom'a strabuna.)

De la statiunea Tekeháza se aventa spre Marmatia, unde alaturea Tisei sup. strabate pâna la Sigetu.

De nu ar' stâ in cale Carpatii adenci, atunci lini'a Sigetului naintandu spre Bucovin'a s'ar' impreună cu lini'a grandiosa derivata d'in Germani'a si Austri'a peste Galiti'a la Cenacati si de aici naintandu preste Romani'a (Moldov'a) pana la Marea Negra. (Jasi-Galati), asiè inse va fi mai expedientu, ca cu timpu, si inca timpu scurtu, sê se estinda de la Satumare pe valea Somesiului peste Chioru o linia laterala pana la Desiu, atunci si pârtile extreme transibiscane a le Ungariei, numai de câtu voru intrâ in concertulu poporeloru Orientului cu tota indeman'a, peste Transilvani'a si Romani'a la gurele Dunarei.

b) Lini'a inse mai momentosa intre cale regi-strâmă, pentru romani e lini'a principala a Transilvaniei.

Acêsta se constituie d'in celea doue linie asiè dîcendu paralele, puse deja in lucrare, cari strabatu in sufletulu Transilvaniei pre la Crisiulu rapide, si valea Muresiului; si anume cea d'antâiu se continua de la:

Oradea m. pe la Teleagdu, Alesdu, Borode, Medinu, Gilâu pana la Clusiu; cealalta pre la:

Aradu, Lipov'a, Ili'a, Dev'a pana la Alb'a Iulia. Cum inse si-voru fi contiunandu aceste linie grandiose cursulu lor spre orientu? eca asiè:

Lini'a Oradii, de la Clusiu va naintâ spre Turd'a, Aiudu, si apoi d'in susu de Teiusiu, va trece peste Muresiu la Tirnave (Blasiu, ca asiè atingundu scaunele sasesci, sê ajunga la Brasiovu; totu odata:

Lini'a Aradului, de la Alb'a Iul'a, se va impreună indata langa Teiusiu cu lini'a Oradii, si pre aceea-si cale va merge la Brasiovu.

Mai nainte de câtu sê esîmu d'in Ardelulu frumosu, vomu întregi aripele laterali întinse in favorea privilegiatorulu si sasoni anume: d'in Clusiu la Gherl'a — Desiu Becleanu pana la Bistriti'a; d'in Turd'a pana la Muresiu-Osiorheiu; de la Sieic'a unu clintiu scurtu la Sabiu; de la Brasiovu, o linia grea intre secui pre la Sepsu S. Georgiu, Ciucu-Sereda pana la Giurgiu S. Nicolau (Gyergyó S. M.); si mai in urma o linia insemnata direasa d'in lini'a Muresiului, de la locul renumitu d'in 48. Pischu, peste valea romantica a Sargetiului, atingendu — in putina departare Uniador'a si Hatiegulu pana la Petrosu. — Celu ce-si aduce aminte ce in semna in istori'a Daciei, si a Transilvaniei „Port'a Buzeu, Porta Branu, Port'a Traianu, Port'a Vulcanu si Port'a de feru si-va fi esplicandu mai cu indemana insemnetatea strategica a linei Pischu-Petrosu, cu atâtu mai virtosu de va luâ in consideratiune, cum câ in regiunea aceast'a jace mormentulu grandiosu alu unu poporu falnicu ore candu, alu Daciloru — si ruinele colosale a le marirei strabune Romane — a Sarmisegetusei, si a Ulpiei Traiane.

Acum inse sê plecâmu mai departe d'in Ardelu, dupa merinde, inca aparem, cum câ caletorimu „la Romani'a.“

Pre on. nostri conversatori, cari se intereseza in obiectulu de sub intrebare de prosperarea „Statului Romanu“ i reflectâmu a mai luâ in consideratiune „Raportulu delegatorulu, insarcinati cu cercetarea cestiunei câiloru ferate“ reprodustu si in nrii „Federatiunei“ (a se vedè nrii 79. 80. si mai incolo sub firm'a „Romani'a“) si la prim'a vedere ne vom convinge, cum reclama totu sufletulu bunu de romanu: „câli ferate navigatiune pre riuri,“ si pro corone“ portu marinu,“ si cum camer'a patriotica a Romaniei, — pricependu geniulu tempului, misiunea importanta a „Statului Romanu“ in venitoriulu orientulu, de a fire depositoryulu principalu alu comerçului intre Europ'a centrala si provinciile orientulu, sêu cu alte cuvinte, a paralizâ rolulu „Odesei“ prin portulu mai de indemana de la „Chili'a“ totu deodata prin gurele Dunarei respective prin porturile municipioloru Galati Braila, Ismailu, a concurge in concertulu Dunarei grandiose, cu cetâtile mai naintate dunarene, precum: Belgradulu Serbiei, Bud'a-Pest'a Ungariei, si Vindobon'a Austriei — apoi despre consideratiunile strategice sê si tacemu; deci a datu mana de ajutoriu guvernului natiunalu alu lui Bratianu, autorisandu-lu chiaru in butulu senatulu ciociescu, care doriâ multu mai virtosu a impartî cursurile câiloru ferate a le Romaniei dupa socotela lor, si mi intru atâta a tieriei — de a concede întreprinditoriloru câiloru ferate, a-si incepe lucrârile preliminari, deorece nu mai e de pendutu nici unu momentu. In câtu pentru navigatiunea Dunarei si a altoru criuri d'in tiera (precum Oltulu, Prutulu, Seretulu, Jalomiti'a, Dimboviti'a Bucuresciloru, Argiesiulu) avisâmu, de nou pre on. cetitori la proiectulu de concessiune contractatu intre guvernulu

Bomaniei deoparte, si de alt'a intre Alfredu Bertl proprietariu in Londr'a a se vedè nr. 88. a „Feder.“ (Articulu 12 d'in acestu contractu, pre cum si alu 4-lea si alu 14-lea, prin cari poporulu romanu adi mani se va iniți in marina chiaru prin cei d'antâi maestrii d'in lume o societatea nu numai va resiedè in Romani'a, ci pre tote bastimentele sale va portâ si pavilionulu romanu, ni este o garantia de plina cum câ guvernulu de acum, si respective d. ministru alu lucrârilor publice si a comerçulu P. Donici, stâ in culmea misiunei sale.

(Va urmâ.)

ROMANI'A.

Ce este Senatulul?

Una Superfetiune constituțională.

(Urmare.)

Totu-si acelor'a ce au propusu motivulu raportatu mai sus nu li se pote imputâ o absintia totale de motive; atâtu numai câ celu propusu nu se impaca cu starea actuala si cu tendintiele societâtii moderne. Mai are inca defectulu, câ de-sî potè fi luata in consideratiune si a determinâ pâna la ore-care punctu organizatiunea unei Camere unice, nu ne dà inse o base pentru o a doue. — Sunt inse autori cari dà Senatululu una base inca mai futile, fiindu-câ nu dà nici unu argumentu; câ-ci a dîce: asiè sê fia pentru câ asià a fostu, este a nu dîce nemicu. Unu barbatu d'in cei mai eminenti, membru alu Institutulu, Lafariere *) a caditu in unu asemene pecatu. — „De la 1811—1848 amu avutu doue Camere. — Constitutiunea d'in 1848 a facutu d'in putere legislativa una putere unitaria. — Cu tote acestea, ideei unitâtii aplicate la organizatiunea poteri legislative i stâ contr'a doue esemple: Franci'a de mai inainte si Statele Unite. . . Istori'a, legislatiunea comparativa si speriint'a poporeloru consilia-dia divisiunea poteri legislative in doue Camere. . . Daca la 1848 nu s'a admisu, caus'a a fostu, câ starea sociale nu oferiâ garantie de ajunsu pentru ordinea publicâ. . . Acêst'a a fostu atâtu de poterosu, încâtu chiaru raportatorele comisiunii de constituitiune (Dupin) a presintatu unitatea poteri legislative nu ca unu principiu de dreptu publicu, ci numai ca unu mediu de actiune.“ Cum, unu publicistu de puterea lui Lafariere n'a gasitu alta ratiune de a fi a Senatululu, decâtu esemplulu Franciei de mai inainte si alu Statelor Unite? si altu barbatu eminentu ca Dupin a propusu unitatea poteri legislative numai ca unu mediu de actiune? — Insu-si Odilon Barrot, acestu ferbinte republicanu, a creditu de convenientia a adoptâ sistem'a bicamerista si pentru acêst'a nu a avutu alte cuvente sê dee, decâtu istori'a, legislatiunea comparativa si esemplulu poporeloru? Isbitoriu esemplu care confirma acestu adevèru elementariu, câ in materia politica, cei mai mari barbati candu si-propunu sê creedic, cele mai de multe ori nu facu decâtu a copia! Celu mai vastu geniulu a seclului nostru, Napoleone I., candu erâ vorb'a de Senatu, nu faceâ decâtu de a-si aduce aminte de vechi'a aristocratiu franca pre care o sfaremase Revolutiunea.

Încâtu pentru ide'a cuprinsa in espresiunea lui Dupin, cum câ unitatea legislatiunei este unu mediu de actiune, vomu avè a reveni a suprei mai la vale.

VIII.

Senatululu a fostu consideratu ca o importante bariera contr'a nobilitâtii democratice a Camerei; elu o preserva de a degenerâ si de a abute de puterea sa si este unu scutu pentru dreptulu si libertatea minoritâtii, cându ar' fi amonintiate de majoritate. Labrolaye, *) care este tipulu celui mai desinteresatu liberalu, dice câ o Camera unica duce tier'a la anarchia si la revolutiune. „O Camera unica a fostu erorea cea mare a revolutiunii, sorgintea desordiniloru si a miseriiloru nostre. Cei-a ce a lipsitu parintiloru nostri spre a fundâ libertatea, a fostu o a dou'a Camera, care sê tiena pre ceea d'antâiu, si sê fia de d'insa tîenuta, in respectulu Constitutiunii si a voîntiei natiunali. Puterea asoluta a imbetatu si a perdutu pre legislatiunii nostri.“ Potere moderatrice, Senatululu trece ca o garantia constituționala a libertâtiloru politice. Liberalii cei mai inaintati se oprescu inaintea omniputintiei unei Camere unice, care pote sê pronuntia or si cându aceste cuvinte grele in consecintie: sic volo fâra ca sê aiba a se preocupâ de neci unu controlu. O majoritate compacta, indata ce a luatu ore-cum unu caracteriu de permanintia in persone si in ideie, devine trufasia si despotica.

Asiè dara anarchi'a si despotismulu, demagogi'a si terrorismu sêu servilismu aceste sunt stancelu, cari neincetatu amenintia carulu constituționalu, cându nu are dreptu pilote decâtu o singura Camera reprezentativa, corifeii partitulu liberalu in Europ'a, ca Benjamin Constant, Edouard Laboulay, I. Stuart Mill, toti au fostu isbiti de acestu periclu eminentu, si de aceea a recunoscutu necesitatea unei a dou'a Camere. Acêst'a inca este singur'a consideratiune de ore-care valoru, dupa opiniunea lui Mill, in materi'a nostra. Publicistulu anglu, nu da neci o valoru argumentulu ce sê pune inainte, cum câ adeca o indouita delibèratiune impiedica mesurerele precipitate, si pre de alta parte era-si nu crede, câ o dou'a Camer'a aru impune unu frenu democratiei, daca iâ nu aru fi moderata prin altu nemicu. Mill crede inca, si acêst'a este

*) Le parti national, 1865.

*) Delolme Constitutiunea Angliei.

de notatu, câ de vomu reusi a dà una justa conclusiune a supra totoloru celor'alalte cestiuni constituționalu, este de putina importantia de a compune Parlamentulu d'intr'una singura Camera sêu d'in doue. Cu tote acestea, necesitatea unei a dou'a Camere, dîce toti constituționalistii, pentru a preîntempina esecesele si despotismulu unei singure sêu pentru a o fortificâ si a o opera de întreprinderile liberticide a ver unui partitu d'in sinu, sêu d'in afara, acêst'a necesitate se confirma prin istoria. 1) Si pentru ca sê vedemu pana unde acêst'a preocupatiune a potutu amagî spiritele cele mai generose, se raportâmu pre Benjamin Constant, care dupa ce odata a sustienutu republic'a, ca forma de guvernii, a cerutu mai tâdiu o a dou'a Camer'a ereditaria, pentru ca. Regele sê nu o pota dissolve si cu acestu modu sê-i nemicesca stabilitatea, care servece de contragreutate tendintiloru democratice.

Pentru noi unii cari credemu, câ verce innovatiune urmedia sê fia basata pre speriint'a culesa d'in trecutu, autoritatea istorica aterna greu in balanti'a argumentelor ce dau contra sistemii unicameriste. Nescine aru fi tentatu de a crede, câ suntemu redusi a ne aperâ in ultimele nostre siar-tiri punendune pre teramulu istoriei. Si cu tote acestea credint'a nostra in inutilitatea Senatulu — dîcemu Senatu cum amu dice Camer'a de sus, Camer'a de lordi sêu de pari — aste atâtu de tare, atâtu de profunda, încâtu, departe de a ne intimidâ câtu-si de putieniu de colosulu istoriei, departe de a fugi de pe acestu terâmu, care s'ar' parè atâtu de alunecosu pentru noi, punendu-ne d'in contr'a voiosi pre d'insu, ne vomu cercâ a ne sustienè credint'a nostra politica, inca d'intr'unu punctu de vedere, care prima facie se areta pentru noi desfavorabile.

Ceea ce ne va usiorâ calea cu deosebire, sunt observatiunile presintate mai sus, in privint'a originii istorice a sistemii bicameriste. Cercetârile anteriori ne au probatu, câ Camer'a de sus pre unde esisto, sêu d'intru inceputu ca in Angli'a si in Germani'a, sêu dupa imitatiunea angla, precum in Statele, a câror'a constituitiune nu a primitu inca sacrulu secelorulu, a fostu întemeiatu pre distinctiuni de clase necompatibili cu spiritulu democraticu a seclului nostru. — Era in tierelu cu unu constituționalismu de prospetu data, luandu-se accedintele dreptu efectulu unei acuse determinate, s'a primitu fâra multa discutiune autoritatea esemplulu, si fâra ca sê se bage de sema, in contradictiune cu principiulu enuntiatu in capulu chartei constituționalu, cu câte-va articole mai la vale s'a adoptatu, altu care daca nu resturnâ pre celu d'antâiu d'in fundamentu, dara inse erâ menitu sê-lu restringa in aplicatiune si sê-i curme desvoltarea. — Candu prin urmare ni se opune autoritatea istorica, esemplulu Angliei unde Camer'a lordiloru s'a despartitu de aceea a comuniloru sub influint'a unor ideo pre cari asta-di partisanii liberali, dar sinceri ai bicamerismulu le renegu, nu esto cocludinte. De asemiea, parlamentarismulu de 30 ani alu Franciei, cu tota libertatea lui atâtu de preconisatu, si in mani'a aceloru desbateri atâtu de resunotoriu d'in antâia si a doue restauratiune, nu ne pote dà o exacta mesura, pentru a cumpani influint'a Camerei pariloru si a ne face sê ne clatinâmu in credint'a nostra. Pentru ca autoritatea istoriei sê ne pota servi de calaudia in critic'a unei institutiuni si sê fia determinatoria in aplicatiunea actuala ce amu inclinâ a face, sê urmedia oservâmu doue conditiuni. Starea sociale, opiniunile politice se scamba d'in seclu in seclu, d'in generatiune in generatiune. De nu vomu fi intr'acele-a-si conditiuni sociale si politice, cu principii si cu o maniera de a vedè diferite, nu potemu stabili o exacta si instructiva comparatiune. Potemu sê comparâmu o stare sociale cu o alt'a stare sociale si sê ne pronuntiamu in favorea unei'a, in desfavora celei-lalte. Dupa ce inse amu recunoscutu diversitatea stariloru, a voii de a deduce conclusiuni identice d'intr'o stare trecuta pentru ceea actuala, este totu, una cu a sperâ, câ d'in combinatiunea elementorlu diverse voru esî produse identice. Ceea ce a fostu bunu si a produsu efecte salutare intr'o societate guverniala dupa principiu feudali, sêu aristocratice, derivate d'in cole d'antâiu, nu numai câ nu pote servi dreptu norma pentru unu seclu si o societate care se inchina democratiei, dara noci câ pote fi luatu dreptu punctu de plecare, pentru a pote judecâ cu ore-care aparintia de carititudine, de efectele ce-va produce, aplicandu-se in conditiuni cu totulu scambate. Aru urmâ dara, ca sistem'a bicamerista sê treca mai antâiu prin purgatoriulu istoriei in conditiunile actuali a societâtiloru, pentru ca sê ni se pota opune cu verisimilitudine autoritatea esemplulu. Inse tocma acêst'a incercare este inca de facutu.

(Va urmâ.)

Varietâti.

*** (Atentatu contr'a maiestâtii sale.) Septeman'a trecutâ se respandise faim'a prin Vien'a, câ in parculu de Schönbrunn s'aru fi incercatu unu atentatu contr'a domnitoriului. Fidele regimulu grabira indata a demintî acea faim'a ca o absurditate acum, candu maiestatea sa, fericindu-si tote poporele, a atâtu de populariu; diariulu „Politik“ inse sustiene, câ scirea despre atentatulu fâra rezultatulu a emanatu tocmai d'in tribunalulu penalu d'in Vien'a, prin urmare e forte credibilu. D'in demintitulu oficiosorulu nu urmeza de locu, câ scirea aceea sê fia in adevèru falsa. Se vorbiâ, câ atentatoriulu s'a prinsu tocmai in momentulu, candu erâ sê descarge revoluerulu in contr'a maiestâtii sale.

Proprietariu, redactoru respunditoriu si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.